

Speech ter gelegenheid van het afscheid van Saskia J. Stuiveling, President van de Algemene Rekenkamer, door Anouchka van Miltenburg, Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 28 mei 2015

Geachte mevrouw Stuiveling; beste Saskia, dames en heren,

Wat een toepasselijke plek om afscheid te nemen! Eigenlijk kán dat nergens anders dan hier, in de Ridderzaal, in het hart van onze democratie en op de plek waar de wortels van de Algemene Rekenkamer liggen. De Rekenkamer vierde vorig jaar – net zoals de Eerste en Tweede Kamer dít jaar – haar tweehonderd jarig bestaan, maar de geschiedenis gaat nog veel verder terug. Al in 1447 was er een ‘camere van der rekeningen’, eigenlijk niet meer dan een stoffig zolderkamertje boven wat nu de Eerste Kamer is, waar Filips de Goede de huishoudboekjes van Holland en Zeeland liet narekenen. In theorie heeft ons parlement dus nooit zónder Rekenkamer gefunctioneerd. We zijn en blijven nuchtere Hollanders. Politiek is belangrijk, maar de cijfers moeten wél kloppen!

In de praktijk startte de samenwerking tussen de Staten-Generaal en de Rekenkamer iets later, in 1841, toen de Instructiewet werd ingevoerd. Vanaf dat moment is er sprake van een directe verslaglegging aan het parlement.

Juist omdat het Nederlandse parlement en de Algemene Rekenkamer van oudsher zó met elkaar verbonden zijn, vind ik het bijzonder dat ik jou vandaag mag toespreken. Maar hoe geef je meer dan dertig bewogen jaren weer, in maar een paar minuten tijd? Het is onmogelijk om álle mijlpalen te belichten. Maar wat als een rode draad door jouw carrière loopt, is dat jij je hórizon verbreedt. In jouw tijd bij de Algemene Rekenkamer heb je voortdurend grenzen verlegd. Jouw eigen grenzen, maar vooral ook: de grenzen van de Rekenkamer als instituut.

Soms gebeurde dat heel letterlijk, door in het buitenland op werkbezoek te gaan. Voor jouw vak geldt dat er binnen de landsgrenzen eigenlijk geen vergelijkingsmateriaal is. Als je wilt sparren moet je erop uit, naar andere nationale Rekenkamers. Je houdt ervan om die eeuwenoude geschiedenis en ingesleten gewoontes even van je af te schudden; om met eigen ogen te zien en te ervaren hoe andere Rekenkamers hun taken invullen. Soms haal je ze actief naar je toe, bijvoorbeeld met de grote internationale conferentie voor Europese Rekenkamers, die je in 2014 organiseerde. Dat congres stond volledig in het teken van de vernieuwing van de werkwijze van de Rekenkamers: “Hoe vergaar je informatie, hoe analyseer je die, en vooral: hoe betrek je de burger daarbij?”

Dat brengt me als vanzelf bij de tweede grens die jij hebt verlegd; de stap naar de burger. Lange tijd was de Rekenkamer een gesloten bolwerk; of zo stond het in ieder geval bekend. Vanaf de jaren '70 is daar langzaam verandering in gekomen, en zeker sinds jouw aantreden is de Algemene Rekenkamer een belangrijke en gezaghebbende speler in het politieke en maatschappelijke debat geworden. Het is allang geen plek meer waar alleen wordt gerekend. Een mooi voorbeeld vind ik de laatste Verantwoordingsdag; in je speech in de plenaire zaal van de Tweede Kamer kondigde je toen een onderzoek naar de Sociale Verzekeringsbank aan. Het laat zien dat de Rekenkamer bovenop de actualiteit zit, en de ramen en deuren steeds verder open zet.

Zelf zie je die stap naar de burger als een “redesign” of “een totale kanteling”. Kennis wordt niet langer gemonopoliseerd, maar principieel gedeeld. En dat kán ook niet anders. Het is niet meer van deze tijd – en het past niet bij onze westerse democratie – om níet transparant te zijn. Met social media als Facebook en Twitter maakt en deelt iedereen z'n eigen informatie. De Rekenkamer sluit aan bij deze openheid, met alle webdossiers, factsheets, filmpjes en posters die in de afgelopen jaren online zijn gezet, en met jouw inzet op het delen van gegevens als ‘open data’. Het lijken soms kleine stapjes, maar juist in een instituut waar tradities zwaar wegen is het, inderdaad, “een totale kanteling”.

In het verlengde van die grotere openheid, maak jij je sterk voor de slag van taal naar beeld. Al in 2008 zei je dat “het erg veel moeite kost, maar dat de Algemene Rekenkamer ervan overtuigd is dat de toekomst van de communicatie voor een groot deel via beeld zal verlopen”. Voor iemand met een schrijfster als moeder en een letterkundige als vader, vind ik dat een gewaagde uitspraak. Het zegt veel over de urgentie die je voelt, om steeds maar vooruit te gaan. In jouw ogen moet de werkwijze van de Rekenkamer aansluiten bij onze huidige, moderne en internationaal georiënteerde samenleving, en daarin zegt een infographic soms meer dan duizend woorden.

Saskia,

Ik eindig met een stukje uit een gedicht van je vader (Garmt Stuiveling):

*Tussen 't luide werken en bewegen
van der vele mensen druk bestaan
ga 'k gelijk een schuchter kind de wegen
die de stem der schoonheid mij doet gaan.*

De bundel waar dit gedicht in staat heet ‘Tegen de stroom’; een toepasselijke titel. Ik heb je leren kennen als een autonoom persoon, die dicht bij zichzelf blijft – ook al

betekent dat dat je tegen de stroom op moet roeien. Na dertig jaar is het nu tijd om het ‘luide werken’ en het ‘drukke bestaan’ achter je te laten, in ieder geval als boegbeeld van de Algemene Rekenkamer. Wat blijft is de stem der schoonheid. Ik weet niet wat je volgende stap zal zijn, maar wat ik wél weet is dat er – met jouw betrokkenheid, scherpte en vernieuwingsdrang – nog veel schoons op je pad zal komen.

Maar zoals je zelf al zei: wat zijn woorden zonder beeld? Daarom heb ik een klein aandenken voor je laten samenstellen; een boekje met foto’s van alle keren dat jij als president van de Algemene Rekenkamer de Tweede Kamer toesprak. Ik had graag gezegd dat het boekje direct na dit afscheid voor iedereen online te vinden zou zijn, een beetje in lijn met hoe jij de laatste jaren je speeches in de Kamer afsluit. Maar omdat de verschillende fotografen hun foto’s exclusief voor dit boekje beschikbaar hebben gesteld, is het een uniek exemplaar geworden. Dank, Saskia, voor al je inzet. Het ga je goed.